

Kenyas konstitutionella process

En politisk berg och dalbana

Caroline Nilsson

Abstract

The Constitution of Kenya has since the day it was created been a subject for discussion, debating about which political system the Kenyans should run. The thesis aims to investigate what problems the current constitution been dealing with and how these problems have lead to the demand for a new constitution and in what way this new constitution differs from the old.

Since independence the constitution has been severely criticized for being amended countless times to concentrate power in the presidency, it's also been criticized for failing in devolving power to all ethnic groups in the country and to devolve power to the counties. After more than 45 years with a criticized constitution a new was elected in a referendum on 4th of August 2010. This new constitution will remove power from the presidency and devolve it to the counties. It will also change the electoral system from the unfavorable majority system, first-past-the-post, to proportional representation, a system that implicates that all ethnic groups will be represented and not just a few.

The thesis analysis these two constitutions from the theoretical framework of Arend Lijpharts Consociational Democracy, where the theory constitutes an ideal model of how a constitution should look like in a pluralistic country.

Keywords: Kenya, Constitution, Consociational Democracy, Power-sharing, Ethnicity

Akronymer

- CKRC The Constitution of Kenya Review Commission
- CoK Constitution of Kenya
- FPTP The first-past-the-post
- KADU Kenyan African Democratic Union
- KANU Kenyan African National Union
- NARC National Alliance Rainbow Coalition
- ODM Orange Democratic Movement
- PC Proposed Constitution of Kenya
- PNU Party of National Unity
- PR Proportionell representation

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Syfte och problemformulering	2
1.2	Material och avgränsningar	4
1.3	Disposition	4
2	Definitioner	5
2.1	Pluralistiskt samhälle.....	5
2.2	Etnicitet	5
2.3	Vad är en konstitution?	6
2.3.1	Konstitutioner i pluralistiska samhällen	6
3	Metod och Teori	7
3.1	Metodologiska överväganden	7
3.2	Teoretiskt ramverk	8
3.3	Lijpharts idealmodell.....	8
3.3.1	Maktdelning	9
3.3.2	Presidentialism vs. parlamentarism.....	9
3.3.3	Decentralisering	10
3.3.4	Valsystemets uppbyggnad.....	10
3.3.5	Kritik mot teorin.....	11
4	The Constitution of Kenya	12
4.1	Självständighetskonstitutionen = idealmodellen?	12
4.2	Från enpartistat till flerpartidemokrati	14
4.3	Stagnerade konstitutionsförhandlingar.....	16
4.3.1	Konstitutionsförhandlingarna återupptas	17
4.4	Presidentvalet 2007 och dess följder.....	19
5	The Proposed Constitution of Kenya	21
5.1	Maktdelning	21
5.2	Presidentialism vs. parlamentarism.....	22
5.3	Decentralisering	23
5.4	Valsystemets uppbyggnad.....	25
6	Slutsats	26
7	Referenser	28

1 Inledning

Den 11 december 1963 erhöll Kenya självständighet från Storbritannien. Det var en glädjens dag och resultatet av en lång och våldsam frihetskamp. Den avgående kolonialmakten skapade tillsammans med en självvald grupp kenyansk elit en självständighetskonstitution (Odhiambo 1988:125-126). Konstitutionens utformning har sedan dess utgjort ett ständigt diskussionsämne i Kenya då frågan över hur det politiska systemet skall se ut diskuterats.

Konstitutionen har utgjort ett verktyg bland politikerna för att skaffa sig makt och landets förste president Jomo Kenyatta gjorde ändringar för att skapa en stark president med mycket makt (Chege 2008:130). Kenyattas efterträdare Daniel arap Moi intensifierade detta och införde även en paragraf i konstitutionen vilken förbjöd oppositionspartier att verka i landet. Det resulterade i att Kenya fram till början av 1990-talet var en enpartistat, då tryck både utifrån och inifrån bidrog till återintroducerandet av flerpartisystem (Nyinguro & Otenya 2007). Samtidigt började även röster höjas om behovet av en reformering av konstitutionen, då den ansågs föråldrad och inte anpassad för ett flerpartisystem (Nasong'o 1:1).

Först 2005 efter en lång och utdragen process gick kenyanerna till val för att rösta på ett förslag till en ny konstitution, det valet resulterade i ett nej (Chege 2008:131-132). Fem år senare blev det återigen dags för kenyanerna att gå till valurnorna då de den 4:e augusti 2010 röstade igenom ett förslag på en ny konstitution (Daily Nation 2010). Att en ny konstitution kom på agendan nu kan spåras till det våld som följde i och med det omtvistade presidentvalet 2007 där Raila Odinga ansåg sig bestulen på presidentsegern av den sittande presidenten Mwai Kibaki. Våldet nådde karaktär av etnisk rensning och FN:s förre generalsekreterare, Kofi Annan, kom till Kenya för att medla mellan Kibaki och Odinga. Medlingen resulterade i en koalitionsregering mellan Kibakis och Odingas partier samt att en ny konstitution skulle skrivas (Chege 2008).

Behovet av en ny konstitution är tydlig då den nuvarande konstitutionen utgör ett hinder i Kenyas demokratiseringsprocess. Ett av de mest utmärkande problemen med konstitutionen är att presidenten kunde styra landet efter eget tycke, skapa offentliga jobb och anställa vem han vill, bestämma om parlamentet ska sammanträda 30 dagar om året eller 180, bestämma vilka regioner som skall få ekonomiska medel och vilka som skall marginaliseras och så vidare (Kiai 2008:164).

1.1 Syfte och problemformulering

Med bakgrund av ovanstående problematik syftar uppsatsen att förklara och analysera problematiken med den nuvarande konstitutionen och hur dessa

problem lett fram till behovet av en ny konstitution. Resultatet av hur det har varit leder till den intressanta följdfrågan hur den kommande konstitutionen är tänkt att skilja sig från den nuvarande. Jämförelsen kommer därmed bidra till möjliggörandet av slutsatser om i vilken utsträckning den tänkta nyorienteringen kommer kunna förbättra maktdelningen i landet. Uppsatsens frågeställningar analyseras och besvaras utifrån Arend Lijpharts idealmodell om konsociationell demokrati. Denna teoribildning anses väl passande då det centrala elementet i teorin är maktdelningsfrågan, och det mest centrala i den kenyanska konstitutionsdiskussionen är hur makt skall fördelas bättre från presidenten till andra poster och till lägre nivåer än statsnivå (Säll 2010). Utifrån denna korta introduktion lyder uppsatsens frågeställningar:

- Varför har det funnits ett behov av en ny konstitution i Kenya?
- På vilka sätt skiljer sig den kommande konstitutionen åt från den nuvarande konstitutionen?
- Vilka effekter kommer den nya konstitutionen generera?

Frågeställningarnas karaktär innebär att studiens ansats är både beskrivande och förklarande, eftersom studien måste först beskriva hur det har varit i Kenya innan det går att förklara och därmed angripa konsekvenserna av hur konstitutionen använts i Kenyas efterkoloniala historia samt förklara hur den kommande konstitutionen har formats på grund av detta (Teorell & Svensson 2007:22-23, 27). Uppsatsen kommer även rymma ett normativt inslag eftersom teorin som appliceras på fallet utgör en idealmodell över hur konstitutionsskapande *bör* se ut i pluralistiska samhällen (Lijphart 2008:5). En genomförligare utveckling av det normativa inslaget sker i metodavsnittet.

Vinningen i att studera de tre frågeställningarna går att finna i att de kompletterar varandra. Genom att först studera problematiken med den nuvarande konstitutionen, vilka idéer som kan utläsas utifrån idealet och som genomsyrat själva kritiken, besvaras första frågeställningen. Svaret leder i sin tur vidare till möjliggörandet av besvarandet av frågorna hur de två konstitutionerna skiljer sig åt och vilka effekter den nya konstitutionen kommer generera. Antagandet görs att den kommande konstitutionen har fått dess utformning på grund av den kritik som den nuvarande fått utstå. De två sista frågorna blir därmed intressanta först när varför-frågan har besvarats.

Ämnets principiella relevans går att finna i dess utomvetenskapliga respektive inomvetenskapliga relevans. Den utomvetenskapliga relevansen ligger i att skapandet av en ny konstitution har utgjort ett diskussionsämne i Kenya under de senaste 20 åren, då konstitutionen centrerat för mycket makt kring presidenten och på central nivå och därmed utgör ett hinder i demokratiutvecklingen. Den inomvetenskapliga relevansen går att finna i att den bygger på tidigare forskning om konstitutionsprocessen i Kenya men även konstitutionsskapande i pluralistiska samhällen. En annan viktig inomvetenskaplig aspekt är att konstitutionen röstades igenom endast ett par veckor innan uppsatsens färdigställande vilket leder till få om ens någon har studerat vilka tänkta effekter den nya konstitutionen kommer

uppnå. Dessa inomvetenskapliga aspekter bidrar på så sätt till att kumulativitet skapas (Teorell & Svensson 2007:18).

1.2 Material och avgränsningar

Materialet i uppsatsen utgörs av både primärmaterial och sekundärmaterial, där det senare är hämtat från akademisk litteratur, såsom facklitteratur och vetenskapliga artiklar. Dessa problematiserar bland annat konstitutioners roll i pluralistiska samhällen samt Kenyas konstitutionella och politiska historia. Uppsatsen primärmaterial utgörs av den nuvarande konstitutionen samt den kommande konstitutionen (Teorell & Svensson 2007:87, 91). Bland sekundärmaterial har en divergerad läsning skett av olika forskare eftersom sekundärkällor ofta har lite lägre trovärdighet än primärkällor. Detta då redogörelser från människor som upplevt en händelse själv är mer trovärdiga än människor som endast återberättar vad andra har sagt (Esaiasson et al. 2007:319). Den breda läsningen har resulterat i ett mångfacetterat underlag, där slutsatserna har visat sig vara likartade hos de olika forskarna. Detta i sin tur har lett till en bättre träffsäkerhet vad gäller både validitet och reliabilitet i uppsatsen, eftersom de studerat samma område och nått samma slutsatser (Teorell & Svensson 2007:56).

Eftersom uppsatsämnet är av vid karaktär krävs en begränsning av studien, då det är teorin som håller samman de tre frågeställningarna och den i sig är väldigt bred begränsas studien till att analysera fyra ideal ur Lijpharts teori. Idealen innehåller frågor såsom: hur maktdelningen skall se ut, vilket system är bäst presidentiellt eller parlamentariskt, skall makten decentraliseras samt valsystemets uppbyggnad. Begränsningen i det aktuella fallet är passande då de diskussioner som förts i Kenya främst centerats kring dessa fyra ideal.

Antagandet i uppsatsen är att konstitutionen är av relevans i Kenya för att bygga politiska institutioner och den utgör ett regelverk över hur politiken skall styras. Uppsatsen kommer därmed inte anta ingångsvinkeln om vilken roll konstitutioner spelar, om de alltså har någon formell verkan eller inte. Det i sig är ett ämne för en annan uppsats.

1.3 Disposition

Uppsatsen går vidare med en genomgång av studiens nyckelbegrepp för att sedan i kapitel tre presentera val av metod och teori. Vidare analyserar kapitel fyra den nuvarande konstitutionen medan kapitel fem analyserar den kommande konstitutionen, utifrån Lijpharts idealmodell. Avslutningsvis knyts uppsatsen ihop genom en slutsats där resultatet och författarens egna reflektioner presenteras.

2 Definitioner

Tre begrepp som genomgående nämns i uppsatsen är: pluralistiskt samhälle, etnicitet och konstitution. Detta avsnitt avser kortfattat redogöra begreppens innebörd innan studien går vidare och utvecklar metod och teori.

2.1 Pluralistiskt samhälle

Pluralistiskt samhälle existerar där politisk uppdelning förekommer med starka motsättningar, vilka kan vara av religiös, ideologisk, språklig, regional, kulturell eller etnisk karaktär (Lijphart 1977:3-4). I denna uppsats består det pluralistiska samhället av etnisk karaktär då Kenya är ett etniskt fragmenterat land med omkring 42 olika etniska grupper (Chege 2007:28-29).

Kännetecknande är att de etniska skillnaderna är politiskt utmärkande då etnicitet ständigt är grund för politisk mobilisering. Politikerna utnyttjar etnicitet för att skapa politisk fragmentering mellan grupperna. De politiska krav som ställs i pluralistiska samhällen ställs ofta utifrån etnisk identitet och politiska konflikter är synonymt med konflikter mellan etniska grupper (Choudhry 2008:5).

2.2 Etnicitet

Då det pluralistiska samhället beskrivs i etnisk karaktär är det även av relevans att definiera vad som menas med etnicitet. Etnicitet refererar till tillhörighet av en grupp, vilka är olika andra grupper i termer av bland annat språk, religion och seder. Etnisk tillhörighet vilar på kulturell karakterisering vilket inte är lätt att ändra på (Hulterström 2004:54).

Etnicitet refereras även i termer av en grupp vilken existerar i ett större samhälle där de har ett historiskt förflutet, och eller, ett kulturellt fokus vilket ses som karakteriserande för deras grupp. Det är först när en etnisk grupp existerar i interaktion med andra grupper som det blir en etnisk grupp. En etnisk grupp kan aldrig existera isolerat eftersom det måste finnas ett "dem" för att det skall kunna finnas ett "vi" (Poluha 1998:32-33).

Då uppsatsen handlar om politik är det även av vikt att definiera vad som menas med etnisk politik. Etnisk politik innebär en politisk splittring utmed etniska linjer där etniskt definierade aktörer strävar efter politisk makt eller strävar efter att påverka distributionen av makt inom en stat (Hulterström 2004:37). Även

när regeringar ger en större andel resurser till en viss etnisk grupp framför en annan skapar det etnisk politik (Hulterström 2004:41).

2.3 Vad är en konstitution?

Då uppsatsen bygger på och analyserar en nuvarande konstitution med en nyligen genomröstad konstitution är det även av vikt att definiera vad en konstitution innebär. En konstitution är det högsta lagstiftande ramverket i ett land och syftet är att sätta reglerna utifrån vilken en regering är grundad och organiserad kring. Konstitutionen reglerar den suveräna makten genom att tilldela personer eller specifika organ särskilda befogenheter. En konstitutions relevans och värde kan endast förverkligas om den tas på allvar. Skall en konstitution överleva krävs att statens nationella intressen överensstämmer med konstitutionens. Lagarna i en konstitution måste respekteras av alla, så att inte en liten grupp individer försöker ändra dem i syfte att uppfylla egna intressen (Ng'ethe & Katumanga 2003:304-305). Det är ett lands konstitution som skapar reglerna för hur demokratin kommer se ut i det specifika landet och är konstitutionen bra lägger den en grund för överenskommelse mellan olika etniska grupper (Reynolds 2007:50).

2.3.1 Konstitutioner i pluralistiska samhällen

Majoriteten av pluralistiska samhällen har en historia av konflikter och brist på samexistens, i dessa samhällen spelar konstitutionen den principiella mekanismen som skapar en gemensam politisk identitet. Detta i sin tur är nödvändigt för att få en konstitution av att fungera (Choudhry 2008:6).

Konstitutioner har blivit ett viktigt verktyg för att lindra konflikter och förespråka demokrati i djupt pluralistiska samhällen. Men skapandet av konstitutioner kan vara ett högrisk spel vilket kan underminera politisk stabilitet och förhållna snarare än främja demokratisering. När polarisering existerar mellan konkurrerande visioner av staten vid processen av konstitutionsskrivandet finns det stor risk för uppståndelsen av en politisk kris (Lerner 2010:68-69).

Konstitutionell design i pluralistiska samhällen har både en reglerande och en konstituerande roll. Reglerande då den både möjliggör och begränsar politiska beslut för att förhindra maktmissbruk. Den konstituerande rollen är även den av vikt då konstitutioner i pluralistiska samhällen måste gå steget längre och även definiera en gemensam identitet. Detta eftersom det i pluralistiska samhällen råder brist på en samexistens mellan olika grupper och då de har en historia av konflikter utgör konstitutionen en länk som skapar en gemensam politisk identitet (Choudhry 2008:5-6).

3 Metod och Teori

3.1 Metodologiska överväganden

Studien är av empirisk karaktär eftersom den syftar till att beskriva och förklara problematiken med den nuvarande konstitutionen och hur dessa problem lett fram till behovet av en ny konstitution, samt hur den kommande konstitutionen ser ut (Esaiasson et al. 2007:35). Det normativa inslag som nämndes ovan innebär att det är teorin i sig som är normativ då den beskriver en idealmodell över vad pluralistiska samhällen bör ha i åtanke vid konstitutionsskrivande. Valet med att använda en idealmodell som analysredskap kan kopplas till ambitionen att studien ska förtydliga viktiga händelser i Kenyas konstitutionella historia samt lyfta fram viktiga egenskaper i den kommande konstitutionen. Därmed kommer studien inte utgöras av normativ metod fullt ut då den inte syftar till att skapa underlag för hur konstitutionen bör se ut i Kenya (Esaiasson et al. 2007:44, 158). Syftet med studien är att förklara hur det har sett ut och hur det har lett till formandet av den nya konstitutionen analyserat utifrån det normativa idealet.

Uppsatsen utgörs av kombinationen kvalitativ fallstudie och kvalitativ textanalys, där det kvalitativa inslaget innebär att uppsatsen endast undersöker ett fåtal analysenheter. Det vill säga den nuvarande konstitutionen med den kommande utifrån Lijpharts idealmodell (Teorell & Svensson 2007:10-11). Fördelen med fallstudier är att de kan bibehålla helheten och det meningsfulla i verkliga händelser (Yin 2007:17-18), eftersom det är det enstaka som studeras för att beskriva ett händelseförlopp med flertalet aktörer (Teorell & Svensson 2007:82). Esaiasson m fl. menar att den renodlade fallstudien är sällsynt då det vanligtvis krävs en jämförelse mellan två analysenheter för att kunna dra slutsatser. Då uppsatsen utgörs av två analysenheter, den nuvarande konstitutionen samt den kommande konstitutionen, blir studien därmed en jämförande fallstudie (Esaiasson et al. 2007:121). Det jämförande ligger i att studien jämför hur den kommande konstitutionen skiljer sig från den nuvarande, analyserat utifrån den valda teorins fyra ideal.

Vad gäller den kvalitativa textanalysen syftar den till att genom noggrann och aktiv läsning av texter få fram det som inte uttrycks explicit i texterna. Vid läsning av texterna ställs ett antal frågor till texten för att möjliggöra vad textens poäng och argument är (Esaiasson et al. 2007:237). Kenyas konstitution samt förslaget som röstades igenom augusti 2010 utgör i denna uppsats texter som lästs intensivt. Det aktiva läsandet har bidragit till att olika mönster kunnat skönjas vilka kan kopplas till teorin.

Textanalysen antar en systematiserad karaktär där innehållet i de olika texterna klassificeras efter innehållet i teorin, det vill säga till de fyra idealen. Textanalysen

syftar till att lyfta fram och begreppsliggöra det väsentliga i texterna för att på så sätt kunna jämföra hur texterna stämmer med teorin (Esaiasson et al. 2007:238).

I en forskningsprocess är det av vikt att studera vilka de återkommande sambanden och regelbundenheterna är (Esaiasson et al. 2007:26) samt kunna koppla samman empiri och teori för att möjliggöra vad studien är ett fall av (Teorell & Svensson 2007:47). Ett återkommande fenomen i studien ter sig vara hur konstitutionen gång på gång ändrats för att gynna den politiska eliten i Kenya. Men även hur makt centrerats på nationell nivå framför att fördela den till lägre nivåer. Studien blir därmed ett fall av konstitutioner i pluralistiska samhällen, där fallet exemplifieras med Kenya för att minska abstraktionsgraden (Esaiasson et al. 2007:33). Fallet leder därmed till teorin om konsociationell demokrati. Uppsatsens intersubjektivitet ligger i tillvägagångssättet, då metod och resultat redovisas på ett transparent sätt (Teorell & Svensson 2007:54, 281).

3.2 Teoretiskt ramverk

Då studien syftar att utifrån teorin både beskriva och förklara fallet karakteriseras uppsatsen dels av en teorikonsumerande studie och dels av en studie där teorin utgör en idealmodell. Kombinationen möjliggörs av det faktum att varken teorikonsumerande studier eller teorier i form av ideal syftar att generalisera resultatet. Teorikonsumerande studier syftar att förklara varför det blev som det blev i just ett specifikt fall (Esaiasson et al. 2007:100). När det gäller teorin som idealmodell ”syftar [den] till att förtydliga viktiga egenskaper hos det aktuella fenomenet”. Teorin i sig har alltså inte till syfte att förklara verkligheten, snarare beskriver den hur konstitutioner bör se ut i pluralistiska samhällen (Esaiasson et al. 2007:159). Genom att jämföra händelser i Kenya och konsumera idealet på dem kan händelser från Kenyas historia fångas in i teorin och på så sätt kan det även studeras i hur stor grad som verkligheten liknar idealet, samt fångas även ideal in från den kommande konstitutionen (Esaiasson et al. 2007:159). Nästa avsnitt introducerar de fyra idealen och beskriver på djupet vilken relevans de spelar i pluralistiska samhällen.

3.3 Lijpharts idealmodell

I artikeln *Constitutional design for divided societies* listar Lijphart nio områden vilka utgör en viktig del i teorin om konsociationell demokrati (Lijphart 2004). I denna uppsats konsumeras fyra av dem som ideal på fallet Kenya och som nämnts ovan är dessa särskilt intressanta då diskussionerna i Kenya främst centrerats kring dessa.

3.3.1 Maktdelning

Maktdelning i regeringen innebär formandet av en elitkoalition där representanter från alla stora grupper i samhället finns representerade i beslutsprocessen (Lijphart 1977:31). Förstärkande för maktdelning kan vara införandet av proportionalitet och/eller ömsesidigt veto (Lijphart 2002:39). Då beslut måste fattas i elitkoalitionen finns det risk att grupperna i minoritet inte har möjlighet att få sina röster hörda och blir nerröstade. Ömsesidigt veto bidrar till att även mindre grupper kan vara med och påverka beslut eftersom syftet är att främja konsensus och sträva efter kompromisser (Lijphart 1977:36-37). Vad gäller proportionalitet menar Lijphart att det är att föredra framför majoritetssystem, eftersom i majoritetssystem blir den politiska makten koncentrerad i händerna på en majoritet. Det leder i sin tur till att de mindre grupperna inte blir representerade, eftersom majoriteten sannolikt stöds av en majoritet i regeringen (Lijphart 2008:114).

Det finns en skillnad mellan maktdelning (power-sharing) och delning (partition). Då maktdelning innebär att hitta ett gemensamt ramverk mellan grupperna med delad suveränitet och gemensam kontroll på ett territorium, innebär delning skapandet av en suverän enhet där varje grupp av de tvistande parterna kan uppfylla sin religiösa eller etniska agenda (Berg & Ben-Porat 2008:29). Vad gäller Lijphart förespråkar han maktdelning (Lijphart 2004).

3.3.2 Presidentialism vs. parlamentarism

Det andra idealet berör frågan huruvida det skall vara ett presidentiellt eller parlamentariskt system. Ur ett konsociationellt perspektiv är parlamentariska system mer överlägsna än presidentiella system, eftersom presidentiella system utgör ett starkt element för nollsummespel där politiken handlar om ”vinnaren tar allt”. I parlamentariska system röstar parlamentarikerna fram en president, medan det är folket i presidentiella system. I dessa system handlar presidentvalen därmed snarare om individen än dess politik den står för (Lijphart 2004:101-102).

Parlamentariska system utgörs oftast av representativ demokrati och där utgör partierna länken mellan folket som röstar och regeringen. Denna roll blir än mer viktig i pluralistiska samhällen då det finns flera olika grupper som behöver bli hörda (Lijphart 2004:101-102).

I parlamentariska system utgörs beslutsfattande i regeringen av kollegialt beslutsfattande till skillnad från presidentiella system där presidenten utgör den beslutsfattande makten med rådgivare omkring sig. Parlamentariska system blir därmed fördelaktiga i pluralistiska samhällen då det sker en bred maktdelning gällande beslutsfattande (Lijphart 2004:101).

Som nämndes i föregående stycke om maktdelning anses proportionell representation fördelaktig framför majoritetsstyre, eftersom proportionell representation innebär flerpartisystem och koalitionsregeringar med en jämn fördelning mellan den beslutsfattande och den lagstiftande makten. Då

majoritetssystem koncentrerar makten till ett parti, försöker proportionell representation fördela makt på en rad olika sätt (Lijphart 2008:161).

För att pluralistiska samhällen skall fungera krävs det en jämn representation av de olika grupperna i beslutsprocessen. Denna maktindelning genomförs lättast i ett parlamentariskt system än i ett presidentiellt (Lijphart 2008:169).

3.3.3 Decentralisering

En tredje relevant aspekt ur teorin är decentralisering vilket innebär minoritetsstyre där minoriteten styr över sig själva i ett litet område. Syftet är att minska spänningar och konflikter mellan olika grupper i ett pluralistiskt samhälle (Lijphart 1977:88). Decentralisering innebär även en möjlighet för grupper att erhålla självbestämmanderätt och för att alla grupper i en stat skall fångas upp förespråkar teorin att segmenten bör vara små och många (Lijphart 2002:51). Att de är små och många skulle innebära att varje provins blir relativt homogen och skulle på så sätt kunna undvika dominans från andra större provinser på federal nivå (Lijphart 2004:105).

Varje grupp erhåller i och med decentralisering någon form av självstyre. Beslutsfattande som endast berör en grupp skall beslutas inom segmentet, medan när det kommer till gemensamma intressen för staten skall segmenten styra tillsammans och fatta gemensamma beslut genom proportionellt inflytande. Alla segment har därmed något att säga till om vid beslutsfattande (Lijphart 1977:41).

Just denna punkt menar Lijphart handlar mycket om att studera varje lands förutsättningar för att se vilken typ av decentralisering som passar bäst in på just det landet (Lijphart 2004:105).

3.3.4 Valsystemets uppbyggnad

Proportionalitetsprincipen är något som varit genomgående i de tre principerna ovan och kan ses som en av grundstenarna i teorin. Proportionalitetsprincipen handlar om att det skall vara proportionalitet i alla beslut, från sammansättning av den offentliga sektorn till utformningen av valsystem, men även vid fördelningen av allmänna medel. Vad gäller just valsystemet innebär proportionalitetsprincipen en form av proportionell representation (PR) (Lijphart 2002:53), vilket går ut på säkerställandet av en bred representation i parlamentet. PR behandlar alla grupper lika och opartiskt (Lijphart 2004:100).

Valsystemet utgör ett av de mest kraftfulla verktygen i konstitutionsskapandet för att uppfylla samstämmighet i pluralistiska samhällen. Framförallt finns det två olika valsystem vilka utgörs av majoritetssystemet first-past-the-post-systemet (FPTP) och PR. FPTP syftar till att vinnaren tar allt och kandidaten med flest röster vinner även om siffran är lägre än den absoluta majoriteten. I PR vinner politiska partier samma procentdel stolar som procentdel röster de erhåller (Lijphart 2008:180). Det innebär att i PR tillsammans med parlamentarism gör det möjligt för minoriteter att bli rättvist representerade vilket också uppmuntrar till

flerpartisystem i vilket koalitionsregeringar kan formas baserat på kompromisser hos minoriteter. I FPTP däremot diskrimineras minoriteter och skapar en uppjord majoritet som leder till tvåpartisystem med en enpartiregering. Med detta system, som leder till majoritetssystem koncentreras för stor del av makten på presidenten (Lijphart 2008:181).

3.3.5 Kritik mot teorin

Teorin i sig har fått utstå en del kritik och även om teorin i denna uppsats antar ansatsen ideal bör ändå något nämnas om vad kritikerna säger. De menar att genom skapandet av elitkoalitioner ges makt till etniska eliter vilka snarare har intresse att bibehålla delningen mellan grupperna istället för att överbrygga de etniska skillnaderna och konsociationalism står därmed i vägen för skapandet av en enhetlig nation (Berg & Ben-Porat 2008:33). Kritikerna ifrågasätter även om teorin inte är ett hinder för demokratiutveckling eftersom elitstyre leder till brist på demokratisk kvalitet när det hindrar offentligt deltagande då det är en elitregering som sköter de politiska besluten och då helst bakom stängda dörrar (Boogard 2006:120). Genom åtskillnad av grupper främjar teorin istället skillnader mellan dem istället för att överbrygga dem. Kortsiktigt kan det vara en lösning, då maktdelning behövs för att få slut på en konflikt, men långsiktigt är det skadligt vad gäller demokrati och demokratiutveckling (Boogard 2006:121)

Det finns även ifrågasättande om en grupp som är i majoritet verkligen skulle gå samman i en elitkoalition när de har möjlighet att erhålla all makt själva i en majoritetsregering (Horowitz 2002:29). Tveksamheter finns även att eliter i uppdelade samhällen är mer toleranta mot andra etniska grupper och skulle se till statens intressen framför sina egna (Horowitz 2002:21).

Lijphart är väl medveten om att teorin inte är fläckfri (Lijphart 2002:46), utan menar att misslyckade försök till konstitutionsskrivande i pluralistiska samhällen istället bidrar till att sakkunniga kan skapa riktlinjer gällande maktdelning vid konstitutionsskapande. Modellen är till för att underlätta och bör ses som en uppsättning rekommendationer vid skapandet av en konstitution (Lijphart 2008:5, 78). Vidare menar Lijphart att principerna inte baseras på hans egna preferenser utan grundas i vetenskaplig konsensus med starka bevis och därmed borde principerna utgöra en startpunkt vid konstitutionsskapande (Lijphart 2004:107). Även om ovanstående kritiker är skeptiska till Lijpharts modell, bedöms hans teori som passande för uppsatsen eftersom den berör kärnfrågorna i den kenyanska debatten om konstitutionen. De två följande kapitlen ämnar analysera den nuvarande konstitutionen samt den kommande konstitutionen, där undersöks huruvida Lijpharts ideal uppfylls eller inte.

4 The Constitution of Kenya

Analysen börjar med att studera vilka faktorer som lett fram till behovet av en ny konstitution i Kenya. Redovisningen antar en kronologisk ordning där analyserandet sker utifrån empirin där Lijpharts ideal appliceras efterhand. Detta för att studera vilka ideal som uppfyllts respektive inte uppfyllts sedan självständigheten samt studeras hur kritiken har sett ut gentemot konstitutionen utifrån de fyra idealen. När det sedan blir dags för nästa kapitel och analyserandet av konstitutionen som röstades igenom augusti 2010 utgörs dispositionen av de fyra idealen. Syftet med dispositionen är för att få en förståelse för första frågan, varför det funnits ett behov av en ny konstitution, och inte förlora den röda tråden är det av vikt att redovisningen av den nuvarande konstitutionen sker kronologiskt istället för att dela upp historien efter respektive ideal. Därmed kommer de valda idealen analyseras löpande för att sedan analyseras var för sig i nästa kapitel.

4.1 Självständighetskonstitutionen = idealmodellen?

När förhandlingar fördes, med britterna åren innan självständigheten, angående hur självständighetskonstitutionen skulle se ut fanns två partier från Kenya delaktiga, vilka hade olika åsikter om konstitutionens utformning. Kenyan African National Union (KANU) under ledning av Jomo Kenyatta (tillhörande den etniska gruppen kikuyu) förespråkade nationalism, *harambee* (låt oss hjälpas åt) och Kenyan African Democratic Union (KADU) under ledning av Daniel arap Moi (tillhörande den etniska gruppen kalenjin) förespråkade å sin sida regionalisering, *majimboism*. Detta för att skydda de mindre etniska grupperna från de dominerande (Andersson 2005:547).

Förhandlingarna resulterade i att Kenya vid självständigheten antog en konstitution med ett parlamentariskt system efter brittisk modell. Då den verkställande makten låg kvar hos den brittiska drottningen ledde det till skapandet av en premiärminister vilken blev chef över regeringen och valdes av medlemmarna i parlamentet. I och med *majimboism* blev Kenya en kvasi-federal stat då makt fördelades till lokala nivåer. Varje lokalt styre skulle övervakas av en lokal regering utgjorda av en senat och representanthus. Senaten skulle övervaka regionala intressen i det nationella lagstiftandet medan representanthuset skulle se till det nationella lagstiftandet (Odhiambo-Mbai 2003:58-59).

I konstitutionen fanns även stadgat att Kenya var en flerpartistat med folkligt deltagande genom regelbundna val som grundade sig på allmän rösträtt. Maktindelningen skulle även kompletteras av ett oberoende och opartiskt rättsväsende, offentlig förvaltning och militär (Nasong'o 1:2).

Självständighetskonstitutionen lade därmed grunden för etablerandet av en liberal demokrati (Odhiambo-Mbai 2003:58-59). Genom införandet av både parlamentarism och decentralisering uppfyllde självständighetskonstitutionen i dess ursprungsform två av de fyra uppställda idealen. Detta då idealet förespråkar parlamentariska system framför presidentiella eftersom för mycket makt hamnar hos presidenten, och decentralisering fördelar makt till mindre grupper. Kenya verkade därmed gå en ljus framtid till mötes.

Vid självständighetsvalet våren 1963 vann KANU valet och den förste juni formades en övergångsregering vilken utsåg Kenyatta som ledare (Andersson 2005:561). Kenyatta som vid förhandlingarna med britterna varit skeptisk mot *majimboism*, då han ansåg det praktiskt omöjligt att genomföra, anklagade nu KADU för att vara icke-nationella och tänka i etniska termer framför nationen (Andersson 2005:556-557). När sedan Kenya erhöll självständighet ett halvår senare tog Kenyatta makten över centralregeringen, medan Moi och Ronald Ngala tillträdde ledarskap i Rift Valley provinsen respektive Kustprovinsen. Dock insåg de att de blivit marginaliserade av Kenyatta och centralregeringen, och då de inte fick några auktoriserade medel kunde de inte utöva någon politik i sina regioner och fyllde därmed ingen meningsfull funktion. Följden blev att ett halvår efter självständigheten övervägde de att tillsammans med övriga partikamrater gå med i KANU i en regering av nationell enighet. Drygt ett år efter självständigheten upplöstes oppositionen och Kenya blev därmed en enpartistat (*de facto*). Vid samma tidpunkt gjordes ett tillägg i konstitutionen vilket innebar att *majimboism* upphörde (Andersson 2005:562-563). Ett annat tillägg var att Kenya gjordes om till republik, vilket innebar att Kenyatta gick från premiärminister till president (Odhiambo-Mbai 2003:59).

Dessa förändringar visar på att det skedde en tydlig förskjutning av de två ideal som faktiskt uppfyllts vid självständigheten och de ersattes med det mindre fördelaktiga presidentiella och centraliserade systemet. Denna förskjutning fortsatte och mellan 1964, då regeringen gjorde sin första ändring, till 1968 genomfördes nio tillägg i konstitutionen där alla syftade till att ge mer makt till den verkställande makten och då framförallt presidenten. Utöver ändringarna i konstitutionen försökte Kenyatta även försvaga de andra partierna (Odhiambo-Mbai 2003:60). Den liberala demokrati som hade förhandlats fram vid tiden innan självständigheten hade KANU vid slutet av 1970-talet lyckats få bort och Kenyatta hade centrerat makten i regeringen kring honom själv (Odhiambo-Mbai 2003:64).

Studerat utifrån Lijpharts fyra ideal verkade Kenya vid självständigheten gå en ljus framtid till mötes då konstitutionen uppfyllde två av idealen. Men då Kenyatta gjorde flertalet tillägg i konstitutionen samt centrerade makten till sig själv gled Kenya allt längre ifrån de fyra idealen. Trots att Kenyatta centraliserade makten ansågs hans styre till en början som en succé av omvärlden eftersom han lyckades få ekonomin att växa vilket var en ovanlighet bland de afrikanska staterna vid den tidpunkten. Denna succé varade dock inte allt för länge utan med tiden karakteriserades Kenyattas styre av ökad intolerans, ökad korruption, politiska mord, samt ökade missnöjet mot kikuyus över det faktum att de dominerade inom näringslivet och bland toppolitikerna (Chege 2008:127).

Bristerna i Kenyattas styre går att finna i alla fyra ideal, då modellen förespråkar att alla grupper skall vara representerade i politiken gjorde Kenyatta det raka motsatta och fram till slutet av 1970-talet var kikuyus den dominerande gruppen bland statstjänstemännen och i regeringen. Detta var inte enbart ett resultat av Kenyattas favorisering av sin egen etniska grupp utan även ett resultat av att kolonisatorerna favoriserat kikuyus under kolonialtiden och de var därmed bättre utbildade än övriga etniska grupper (Hulterström 2004:114-115).

Vad gäller valsystemet, något som inte diskuterats eftersom Kenya blev en enpartistat ett år efter självständigheten, kan det ändå nämnas att det alltid har utgjorts av just the first-past-the-post-systemet vilket förespråkar enkel majoritet och uppfyller därmed inte Lijpharts ideal.

4.2 Från enpartistat till flerpartidemokrati

Vid Kenyattas död 1978 valdes Moi till efterträdare och den dominans av kikuyus som existerat bland statstjänstemännen och i regeringskabinettet sedan självständigheten började nu närma sig sitt slut. När Moi tillträtt makten ersatte han statstjänstemännen och regeringskabinettet med personer från sin egna etniska grupp, kalenjin, vilket innebar att vid slutet av 1980-talet var dessa positioner ersatta med en majoritet av kalenjins (Hulterström 2004:115). Då dessa statstjänstemän inte var utbildade i lika hög grad som kikuyus varit i Kenyattas regering ledde det till misskötsel av offentliga institutioner och ineffektivitet i den offentliga sektorn, vilket kom att karakterisera Mois styre under hela hans ämbets tid (Odhiambo-Mbai 2003:65).

Om Kenya under första året efter självständigheten uppfyllde Lijpharts idealmodell till hälften, kan modellen sägas vara i stort sett obefintligt under Mois tid vid makten. De fyra ideal som ligger till grund för analysen är svåra att finna under denna period då Moi, istället för att skapa enighet bland folket med en bred maktdelning där alla grupper representerades, gjorde Kenya allt mer auktoritärt och därmed mer centraliserat (Odhiambo-Mbai 2003:66). Tanken på ett parlamentariskt system var inte heller närvarande då Moi såg till att centrera all makt till presidentposten (Nasong'o 1:2).

Bristen på demokrati ledde till att en beväpnad grupp försökte ta över makten i landet genom en kupp 1982. De slogs snabbt ner, men fick som följd att regeringen gjorde ett tillägg i konstitutionen. Paragraf 2(A) förbjöd för första gången skapandet av oppositionspartier (Odhiambo-Mbai 2003:66). Därmed blev Kenya nu en enpartistat (*de jure*) även på pappret vilket underlättade för Moi att utöva tyranni men även etniskt patronage då han spelade ut etniska grupper mot varandra (Nyinguro & Otenya 2007:10-11). Under denna tid ökade korrruptionen, ekonomin minskade och fattigdomen ökade. Från att ha varit delvis fri under Kenyattas tid rankades Kenya 1989 som inte fri på Freedom House ranking (Chege 2008:127-128).

Västvärlden hade länge blundat för Mois repressalier, då Kenya var en viktig bundsförvant under Kalla kriget. När Sovjetunionen föll kunde omvärlden inte

längre blunda för Moisis tyranni (Odhiambo-Mbai 2003:67). Det faktum att Moi mötte demokratiska rörelser med repression, tortyr och interneringen fick omvärlden att fördöma Moisis styre. Det internationella biståndet stoppades och landets tillgångar frös tills dess att ekonomiska och politiska reformer genomförts (Branch & Cheeseman 2008:10). Utöver externa krafter kom även röster inifrån Kenya, i form av civilsamhället, med krav på införande av demokrati. Denna press, både inifrån och utifrån, gjorde att Moi upphävde paragraf 2(A) i konstitutionen för att möjliggöra flerpartisystem 1991, vilket följdes av det första flerpartivalet i Kenyas historia i december 1992 (Nasong'o 1:4).

Trots denna ändring lyckades Moi vinna valet eftersom det fanns ett tillägg i konstitutionen vilken förbjöd partier från att bilda koalitioner i regeringen, och omöjliggjorde därmed för oppositionen att enas i en koalition efter valet (Chege 2007:28). Vid valet 1992 och 1997 försökte därmed några partier gå samman och bilda ett parti för att på så sätt kunna vinna över Moi. Men försöken misslyckades då de politiska partierna bildats efter politikernas etniska tillhörighet vilket försvårar för oppositionspartierna att enas (Hulterström 2004:27-28). Som nämndes i kapitel två, angående begreppet etnicitet, kan det utgöra ett hinder i utövandet av politik. Kenya är inget undantag från denna definition och etnicitet utgjorde, och utgör än idag, en skiljelinje i kenyansk politik. Detta då ett partis benämning snarare avgörs av individernas etniska tillhörighet än av ideologier, och partipolitik i Kenya handlar i hög grad om att representera "sitt samhälle" (Hulterström 2007:17). Oppositionens problem med att överbrygga de etniska skillnaderna och enas vid valet 1992 och 1997 bidrog därmed till att Moi kunde fortsätta sitt personliga styre (Nasong'o 2007:90-91).

Vid införandet av flerpartisystem i början av 1990-talet, då nästan 30 år gått sedan självständigheten, var statsstrukturerna än mer centrerade kring Moi och hans närmsta män än vad de varit när han kom till makten (Nasong'o 1:2). Bristerna sett utifrån Lijpharts ideal var många, systemet var starkt presidentiellt och bidrog på så sätt till minskad möjlighet för andra än Moisis egna att få sina röster hörda, all makt var centrerad kring Moi och någon maktindelning till andra etniska grupper fanns därmed inte. Proportionalitetsprincipen som är genomgående i Lijpharts fyra ideal var ickeexisterande och en av de brister som uppmärksammades mest i Kenya efter införandet av flerpartisystem var problemet med valsystemet. Under enpartiperioden märktes det inte då väljarkåren inte hade några alternativ att välja på utan först i och med introducerandet av flerpartisystem började kritiken gentemot valsystemet växa fram (Southall 2009:448). Det största problemet med FPTP-systemet i Kenya var, och fortfarande är, att valdistrikten varierar både i storlek och befolkning. Då det minsta distriktet har mindre än 4000 invånare har det största över 300 000 vilket leder till en överrepresentation i nationalförsamlingen från distrikt med ett litet antal invånare och en underrepresentation från distrikt med hög andel befolkning (Barkan et al. 2001).

Då press utifrån och inifrån bidrog till införandet av flerpartisystem kom press från samma håll att det skulle ske konstitutionella reformer, detta för att möjliggöra demokratiseringsprocessen i landet. Trots införandet av flerpartisystem såg nämligen statsstrukturerna ut på samma sätt som under

enpartitiden. Först 2000 kom arbetet igång med en reformprocess, efter en två år lång förhållningsprocess karakteriserad av konflikter angående innehållet i konstitutionen. The Constitution of Kenya Review Commission (CKRC) inledde arbetet med att utforma en ny konstitution och trots att arbetet inte var färdigt när valet till parlament och president 2002 närmade sig uppmanade oppositionen att valet skulle ske ändå (Nasong'o 1:4-5).

De demokratiska förespråkarna under 1990-talet var tvådelade mellan aktörer från civilsamhället och politiska aktörer som blivit marginaliserade från politiken av Moi. Medan målet för civilsamhället handlade om förvandling till demokrati samt konstitutionell reform handlade det snarare för den senare kategorin om självintresse för att kunna komma tillbaka till politiken (Nasong'o 1:5).

4.3 Stagnerade konstitutionsförhandlingar

Vid införandet av flerpartisystem 1991 tillades även att en president endast får sitta två mandatperioder, det vill säga totalt tio år och Moi kunde därmed inte bli omvald vid valet 2002 (van de Walle 2006:78). Till sin efterträdare utsåg Moi Kenyattas politiskt oerfarne son, Uhuru Kenyatta. Valet ledde till en splittring inom KANU vilket gav fördel till oppositionen (Nyinguro & Otenya 2007:15). Oppositionspartierna började efter två misslyckade val inse att de inte skulle lyckas få bort Moi själva (Hulterström 2004:247), för att undvika att bryta mot lagen om koalitionsbildning i regeringen efter ett val gick fyra partier samman i ett parti och bildade National Alliance Rainbow Coalition (NARC). Partiet skulle ledas av Mwai Kibaki (etnisk kikuyu) och de tre övriga ledarna lovades topposter om NARC vann valet (Nasong'o 2007:98-99).

Då maktindelning och de tre övriga idealen från teorin varit obefintliga under framförallt Moisis tid verkade det inför valet som att idealen hade en möjlighet att uppfyllas. Eftersom en av faktorerna till att partierna gick samman var löftet om att konstitutionella reformer skulle genomföras (Chege 2008:128). Partierna i NARC ansåg att konstitutionen från 1963 var ålderstigen och gav presidenten för mycket makt. En ändrad konstitution skulle omfördela makt från presidenten till andra poster och bland annat skulle en premiärministerpost införas, vilken Raila Odinga (etnisk lou) blev lovad (Nyinguro & Otenya 2007:16). Löftet om nya poster bidrog därmed till att de tre övriga partiledarna gjorde avkall på presidentposten då de visste att andra viktiga poster skulle skapas. Överenskommelsen verkade därmed visa att det skulle ske en maktindelning mellan de etniska grupperna för att fördela makt. Politikerna lyckades på så sätt övertala väljarna att de skulle rösta över de etniska gränserna för att vinna över KANU (Hulterström 2004:245-246).

När flerpartisystem infördes i Kenya 1991 karakteriserades de två första valen av etniskt våld. När kenyanerna gick till val 2002 röstade de på ett fredligt sätt fram Mwai Kibaki som ny president. Resultatet accepterades av den sittande regimen och landet fick därmed slut på det nästan 40 år långa styret under Jomo Kenyatta och Daniel arap Moi (Kiai 2008:166). Kenya hyllades internationellt för

att de lyckades med en fredlig övergång av makten från ett parti till ett annat (Chege 2008:128).

Det kenyanska folket hade stor tro på NARC när de tillträdde, då deras vallöfte var att bekämpa korruptionen, få igång ekonomin, skapa 500 000 jobb per år, öka den offentliga sektorn samt reformera konstitutionen för att distribuera om makten från presidenten till flera andra poster. Under första året vid makten fick Kibaki ekonomin att växa, vilket innebar att inkomst per capita ökade för första gången sedan 1980-talet. Medan Kibaki lyckades få ordning på ekonomin misslyckades han med det maktodelningsavtal han kommit överens om med sina koalitionspartners (Chege 2008:128-130).

Det verkade inför valet 2002 ha funnits en ambition att uppfylla Lijpharts fyra ideal eftersom skapandet av en ny konstitution bland annat skulle leda till bättre maktodelning. Dock verkade inte denna ambition lika hög efter valet. Orsaker till misslyckandet ter sig ha varit att när NARC väl tillträtt makten var det inte längre lika aktuellt att skapa en ny konstitution som det hade varit när Kibaki satt i oppositionen. Då förespråkade han införandet av en premiärminister för att fördela makt från presidentposten vilken hans dåvarande parti ansåg hade så mycket makt att det påminde om medeltida monarker. Väl vid makten menade Kibaki att en sådan uppdelning snarare skulle skapa politisk instabilitet, genom att uppföra två maktcentra (Nasong'o 1:8). Shadrack Nasong'o¹ poängterar att oppositionen som förespråkade en konstitution nu förbisåg det brådskande i en ny konstitution vilket innebar att efter valet 2002 såg statsstrukturerna ut precis som de gjorde under Moisis tid (Nasong'o 1:4-5). Lijpharts ideal var därmed långtifrån på väg att uppfyllas.

4.3.1 Konstitutionsförhandlingarna återupptas

Arbetet med skapandet av en ny konstitution kom i skymundan av presidentvalet 2002 men slutligen efter fem års arbete med förslaget blev det dags i november 2005 för kenyanerna att gå till valurnorna för att rösta på förslaget till en ny konstitution (Cottrell & Ghai 2007:1). Under slutet av 2001 och början av 2002 besökte The Constitution of Kenya Review Commission (CKRC) (Whitaker & Giersch 2009:5) alla valdistrikt runt om i Kenya för att hålla offentliga möten med invånarna. Mötena var till för att folket skulle få säga sin åsikt om hur konstitutionen skulle formis och processen sågs som demokratisk. Som redovisats ovan var Lijpharts ideal under Kenyattas och Moisis tid i stort sett obefintliga, men då CKRC:s presenterade resultatet av förhandlingarna i form av *The Bomas Draft Constitution* kunde en del av Lijpharts ideal skönjas. *The Bomas Draft* syftade bland annat till att få bort det elitistiska och centraliserade styret i den nuvarande konstitutionen och införa maktodelning (Mwaniki 2009:146). Maktodelningen skulle ske genom skapandet av en premiärministerpost, och en del av den verkställande

¹ Shadrack Nasong'o är professor i internationella studier vid Rhodes Universitet i USA

makten skulle läggas över på denne för att minska presidentens makt (Whitaker & Giersch 2009:6). Utkastet var starkt federalistiskt och föreslog fyra nivåer av styre, där decentralisering av de flesta funktioner, utom försvar och utrikespolitik, skulle ske på provins-, distrikts-, och kommunnivå (Chege 2008:131). För första gången i Kenyas efterkoloniala historia hade folket fått vara med och tyckt till vid utformningen av förslaget. Tidigare utkast och lagändringar hade den lagstiftande makten gjort utan konsultering med folket (Mwaniki 2009:158).

The Bomas Draft uppfyllde därmed en del av idealmodellen då den föreskrev större maktdelning, bland annat från presidenten men även genom ökad decentralisering av beslutsfattande. När förslaget väl skulle godkännas av parlamentet för att möjliggöra folkomröstning blev det istället kraftigt omarbetat då medlemmarna i parlamentet identifierade ett antal problem och omarbetade förslaget (Whitaker & Giersch 2009:6). Omarbetningen ledde till att de ideal från teorin som till en början kunde skönjas i *The Bomas Draft* i stort sett gick om intet. Det nya förslaget gick under namnet *The Wako Draft* och kan ses som en urvattnad version av *The Bomas Draft*. Även om det nya förslaget fortfarande innehöll en premiärminister, skulle denne bli utvald av presidenten och vara ansvarig inför honom (Chege 2008:131-132). Därmed återställdes all verkställande makt till presidenten, men även graden av decentralisering minskades från fyra nivåer till två (Whitaker & Giersch 2009:6).

Kibaki hade när han satt i oppositionen stött *The Bomas Draft*, men efter tillträddandet som president började han motsätta sig förslaget. En del forskare menar att en av anledningarna berodde på politiska skäl, eftersom skapandet av en ny konstitution är viktigt för politikerna av egenintresse eftersom den är ett sätt för dem att vara kvar vid makten och personliga intressen vinner över nationella (Cottrell & Ghai 2007:2, Whitaker & Giersch 2009:6). Konstitutionsskapandet kom att splittra NARC då Odinga blivit lovad en premiärministerpost med verkställande makt i utbyte mot att han skulle vinna röster till NARC i valet 2002. *The Wako Draft* innebar att Odinga skulle bli premiärminister underställd presidenten utan några maktbefogenheter överhuvudtaget vilket ledde till att han och hans supportrar ledde kampanjen mot förslaget (Whitaker & Giersch 2009:8).

Från att de olika etniska grupperna hade enats vid valet 2002, ledde Kibakis uppfattade svek till att retoriken inför folkomröstningen kom att handla om 41 stammar mot en, eller Kenya mot kikuyus. Nej-sägarna i kampanjen ville belysa den dominans av kikuyus som fanns och fortfarande finns på de högsta positionerna i samhället. De anklagade även att deras ekonomiska ställning var ett resultat av Kenyattas politiska patronage vid makten samt att de andra grupperna blev marginaliserade av kikuyus (Chege 2008:133).

Folkomröstningen ledde till ett nej. Den största anledningen förefaller ha varit att den föreslagna konstitutionen misslyckades med att fördela makt från presidenten (Kimenyi & Shughart II 2008:23). Det kan även förklaras i etniska termer då politikerna använt etnicitet för att locka väljare och ge privilegier till de som röstar på dem (Whitaker & Gierchs 2009:10).

Kibaki accepterade valförlusten vilket för hans del innebar att konstitutionen från 1963 fortsatte att gälla och därmed låg även all makt kvar på honom som president. Resultatet av valet ledde dock till att han sparkade hela regeringen, och

koalitionen som fått KANU på fall och Kibaki till president hade nu upphört. Som följd skapades Orange Democratic Movement (ODM) under ledning av Odinga och ur resterna av NARC bildades Party of National Unity (PNU) (Whitaker & Giersch 2009:13-14). Nästan 10 års arbete med att skapa en ny konstitution ledde därmed till ingenting både i förhållande till befolkningen men även i förhållande till idealmodellen eftersom all makt fortfarande låg kvar på presidenten.

Då *The Bomas Draft* uppfyllde tre av Lijpharts ideal genom minskad makt för presidenten, införandet av en premiärministerpost, bättre maktdelning samt decentralisering på fyra nivåer var det förslaget sett ur idealmodellen bättre än *The Wako Draft* då det endast uppfyllde decentraliseringsidealet någorlunda. Noggrann genomläsning har skett av både *The Bomas Draft* och *The Wako Draft* men inget i de respektive texterna har visat på hur förslagen på valsystemet såg ut.

4.4 Presidentvalet 2007 och dess följder

Två år efter det misslyckade försöket att skapa en ny konstitution var det åter dags för folkomröstning i Kenya, denna gång handlade det om val till parlamentet och presidentposten. Valet 2007 föregicks av en etnisk retorik, där en stor del av retoriken handlade om etnisk ojämlikhet. Retoriken från ODM handlade om den ekonomiska exkludering icke-kikuyus utsatts för vilket tilltalade den politiskt och ekonomiskt marginaliserade befolkningen. Båda sidor använde etnicitet som taktik för att vinna röster, och till följd av den anti-kikuyuretorik som fördes började rykten spridas att om ODM vann valet skulle de genomföra ett folkmord gentemot kikuyus (Chege 2008:135-136). Precis som etnicitet och pluralistiskt samhälle definierades i kapitel två framkommer det att inför valet fanns det en tydlig uppdelning i Kenya mellan de etniska grupperna och retoriken som fördes förtydligade att det fanns ett ”vi” och ett ”dem”. Det var ingen enad nation utan flera folk i nationen som gick till val.

Trots denna retorik, bidrog resultatet av att både Moi med sitt KANU accepterat valförlusten 2002 och Kibaki accepterat valförlusten gällande *The Wako Draft* till att kenyanerna äntligen började tro att deras röst spelade roll, att rösten var ett sätt att lösa skillnader fredligt och på legitim väg byta ut ledare (Kiai 2008:166). Trots de oroligheter som föregått valdagen gick kenyanerna med sitt nyvunna självförtroende till valurnorna den 27:e december 2007 för att välja president och parlamentsledamöter (Lynch 2008:541-542).

När valresultaten började presenteras ledde Odinga presidentvalet och ODM parlamentsvalet. När sedan resultaten från Kibakis starkaste fästen presenterades började Kibaki komma ifatt Odingas ledning. Problem uppstod när inget resultat presenterats på 24 timmar och valkommissionen den 30 december, med endast den statliga televisionen närvarande, deklarerar Kibaki som vinnare (Chege 2008:137). En timme senare svor Kibaki presidenteden vilket utlöste protester runt om i Kenya (Whitaker & Giersch 2009:14). Samtidigt spred sig en våldsvåg i landet då Odinga hävdade att han hade blivit stulen på valsegern. Att sedan valkommissionens ordförande dagen efter utnämmandet gick ut i media och sa att

han faktiskt inte visste vem som vunnit valet gjorde inte saken lugnare. Uttalandet tillsammans med att Kibaki några dagar före valet ersatt några medlemmar ur valkommissionen sågs nu som ett sätt för honom att möjliggöra valfusk. Våldet som utlöstes karakteriserades av etnisk rensning med minst 1000 döda och minst 350 000 internflyktingar som följd (Kilonzo 2009:246).

Våldet fick sitt slut först i slutet på februari 2008 efter medling av FN:s förre generalsekreterare, Kofi Annan. Medlingen resulterade i att Kibaki och Odinga skrev under ett fredsavtal som innebar skapandet av en koalitionsregering och en premiärministerpost. I koalitionsregeringen blev Kibaki president och Odinga premiärminister. Platserna i regeringen delades upp lika efter parternas respektive partier för att reflektera den etniska mångfalden i landet (Chege 2008:126). Odingas uppgift blev att koordinera och övervaka regeringens verkställande beslut. Utöver skapandet av en premiärministerpost skapades två vicepremiärministrar, en från varje sida av koalitionen. Det skapades även ett regeringskabinett vilket utgörs av presidenten, vicepresidenten, primärministern, vicepremiärministrarna, samt andra ministrar vilka ska bistå och rådgiva presidenten (BBC). Michael Chege² argumenterar att avtalet innehöll ett av de uppställda idealen, nämligen skapandet av en elitkoalition, men uteslöt de tre övriga idealen decentralisering, ömsesidigt veto och förändring av valsystemet till proportionell representation (Chege 2008:126).

Medlingen resulterade även i att en ny konstitution skulle skrivas och i mars 2009 bildades en expert kommitté med syftet att skapa ett utkast till en ny konstitution. Återigen välkomnades allmänheten komma med synpunkter på vad den nya konstitutionen skulle innehålla. Tre viktiga tvistefrågor identifierades: regeringens maktindelning, nivåer av decentralisering av makten samt övergångsbestämmelser (GoK). Drygt två år efter fredsavtalet signerats röstades ett förslag på en ny konstitution igenom i parlamentet (Sjöqvist 2010), vilken gick till folkomröstning den 4:e augusti 2010 och röstades igenom med 66.7% mot 30.1% (Daily Nation 2010).

Uppsatsens analys har hittills beskrivit och förklarat varför det funnits ett behov av en ny konstitution och resultatet visar att behovet av en ny konstitution är stort i Kenya. Enligt Nasong'o krävs det en konstitutionell förändring i Kenya om landet skall uppnå demokratisk konsolidering (Nasong'o 1:1). De ideal som ligger till grund för analysen har i stort sett varit obefintliga under hela Kenyas efterkoloniala historia vilket kan förklaras med de problem vad gäller etniska motsättningar och maktgiriga politiker. Under de 47 år som gått sedan självständigheten kan, som redovisats ovan, endast ett år räknas som delvis uppfyllt enligt idealmodellen. Detta då Kenya till en början var en parlamentarisk stat och till viss del även decentraliserat. Om Lijpharts ideal skall ha någon möjlighet att uppfyllas krävs det en förändring och idealen syftar till skapa bättre maktindelning, från presidenten ut till lokala nivåer. Frågan som nu ställs är hur väl idealen i modellen kommer uppfyllas när den nya konstitutionen träder ikraft. Nästa kapitel tar reda på detta.

² Michael Chege är rådgivare i den Kenyanska regeringen i internationell utveckling och partnerskap

5 The Proposed Constitution of Kenya

Trots försök påbörjades med en reformering av konstitutionen i slutet av 1990-talet ser strukturen av staten i stort sett likadan ut som den gjorde 1963. Som nämndes i avsnitt 4.1 är dagens konstitution en skapelse av den avgående kolonialmakten och en grupp kenyansk elit. Konstitutionen var därmed aldrig uppe för en debatt hos en vald församling eller behandlades i en folkomröstning (Nasong'o 1:2). Konstitutionen som röstades igenom den 4:e augusti 2010 är däremot ett resultat av vad folket tycker samt vad en expertkommitté kommit fram till. Nedan analyseras den kommande konstitutionen utifrån de fyra idealen, först ut är maktdelning.

5.1 Maktdelning

I Kenya har maktdelning i stort sett varit obefintligt fram tills fredsavtalet skrevs under 2008, då det skapades en elitkoalition med representanter från respektive parti. När den nya konstitutionen träder ikraft försvinner elitkoalitionen, då maktdelning istället kommer ske genom proportionell representation vid val till det nationella parlamentet och länsförsamlingarna (PC³ art. 90). Antalet valkretsar kommer även utökas från dagens 210 till 290 (PC art 89(1)), vilket ökar möjligheten för mindre grupper att bli representerade då de etniska grupperna bor relativt homogent i Kenya. Utöver den nationella regeringen kommer det finnas 47 olika länsregeringar vilka ska vara ömsesidigt beroende av varandra (PC art. 6 (1) (2)). Kenya kommer även fortsätta vara en flerpartidemokrati (PC art. 4(2)), vilket i och med införandet av proportionell representation minskar riskerna för ett tvåpartiparlament och en enpartiregering.

Precis som ursprungsversionen av självständighetskonstitutionen kommer det i den kommande konstitutionen införas en nationalförsamling och en senat, där nationalförsamlingen representerar folket i länen och deras intressen (PC art. 95 (1)) medan senaten representerar länen och deras intressen (PC art 96 (1)). Senaten deltar i fördelningen, men utför även övervakning, av de nationella intäkterna till länen (PC art 96 (3)). En av de största skillnaderna vad gäller maktdelning i den kommande konstitutionen är i och med införandet av två hus kommer senaten övervaka presidenten och de har mandat att avsätta honom om

³ Vid refererande till den kommande konstitutionen refereras den med PC (Proposed Constitution of Kenya). Vid refererande till den nuvarande konstitutionen refereras den med CoK (Constitution of Kenya)

han missköter sitt ämbete (PC art. 96(4), art 145). Då Lijpharts ideal förespråkar en bred maktindelning, kan skapandet av två hus i parlamentet betraktas som goda.

I den kommande konstitutionen kommer det bli en bättre representation för marginaliserade grupper såsom kvinnor, ungdomar, funktionshindrade och arbetare. Nationalförsamlingen utökats till 350 platser där 290 fylls med en representant från varje valkrets. Utöver det kommer 47 kvinnor röstas in, en från varje län, samt kommer tolv representanter nomineras vilka representerar ungdomar, funktionshindrade och arbetare. Samt skall det finnas en talman (PC art. 97 1(a-d)).

Senaten å sin sida kommer bestå av 68 medlemmar, där 47 utgörs av en medlem från respektive län. 16 kvinnor vilka nomineras av de politiska partier som har flest representanter i senaten, en man och en kvinna skall representera ungdomar, ytterligare en man och en kvinna skall representera funktionshindrade samt skall det finnas en talman (PC art. 98 (1a-e)).

Appliceras maktindelning i den kommande konstitutionen på Lijpharts ideal får det trots allt sägas att även då det inte kommer finnas någon elitkoalition eller ömsesidigt veto för små grupper, kommer idealet uppfyllas till viss del eftersom det vägs upp av de utökade platserna i parlamentet som leder till en bred representation av marginaliserade grupper, samt införandet av proportionell representation. Även skapandet av 47 länsregeringar som en del i decentraliseringsprocessen, vilket kommer diskuteras mer nedan, anses som positivt. Detta eftersom, som nämnts ovan, de etniska grupperna bor relativt homogent i Kenya kommer det leda till att grupperna får sina röster hörda i länsförsamlingarna vilka i sin tur sedan kan vara med och påverka på nationell nivå och makt fördelas därmed till alla grupper.

5.2 Presidentialism vs. parlamentarism

Idealmodellen som här tillämpas förespråkar parlamentarism framför presidentialism eftersom makt fördelas till fler nivåer än enbart till presidenten. Vad gäller den kommande konstitutionen väljer Kenya att bibehålla presidentialism och den premiärministerpost som instiftades 2008 kommer därmed försvinna. Presidenten kommer i den kommande konstitutionen utöva den verkställande makten med hjälp av vicepresidenten och kabinettsekreterarna (PC art. 131 (1b)), detta till skillnad från den nuvarande där den verkställande makten ligger på presidenten (CoK art. 23 (1)). Ytterligare ett sätt att fördela makt från presidenten är att sammansättningen av den nationella verkställande makten skall reflektera de regionala och etniska skillnaderna hos folket (PC art. 130 (2)). Med tanke på Kenyas förflutna där presidenten innehaft all verkställande makt kan frågan ändå ställas om vicepresidenten och kabinettet verkligen kommer ha något att säga till om vid beslutsfattande, eller om det inte snarare är så att det är något som är satt på pappret för att se bra ut.

Som nämntes i föregående avsnitt, kommer presidentens makt minskas genom att parlamentet får befogenheter att blockera presidenten om de anser han

missköta sitt ämbete. Vid misstanke om presidentens fysiska eller mentala hälsa orsakar problem gällande utövandet av presidentskapet, kan en medlem i nationalförsamlingen med hjälp av en fjärdedel av medlemmarna skapa en motion vilken skall utreda presidentens mentala och fysiska hälsa (PC art. 144 (1)). Likaså kan en medlem ur nationalförsamlingen få befogenheter att med hjälp av en tredjedel av alla medlemmar skapa en motion vilken skall utreda om presidenten begått ett brott (PC art. 145 (1a-c)). I den nuvarande konstitutionen finns möjligheter att avsätta presidenten, men endast på grund av hans fysiska och mentala hälsa (CoK art. 12 (1)). Det finns inget som säger att han kan utredas vid misstanke om brott. Presidenten blir därmed i den kommande konstitutionen åtalbar.

I den nuvarande konstitutionen beskrivs på ett väldigt komplicerat sätt hur presidenten skall utredas men uttrycker inte explicit hur presidenten kan avsättas vid misstanke om hans fysiska och mentala hälsa. Det finns endast en paragraf vilken säger hur han kan fortsätta sitt ämbete (CoK art. 12 (1-7)). Vad gäller den kommande konstitutionen angående processen vid misstankar om presidentens fysiska och mentala hälsa, är den mer utvecklad hur han skall utredas. I den kommande konstitutionen skall chefsdomaren tillsätta en utredningsgrupp vilken skall innehålla minst tre läkare, en försvarare från högsta domstolen samt skall presidenten nominera en egen person (PC art. 144 (3a-c)). Om gruppen anser presidenten som icke kapabel att fortsätta sitt ämbete skall nationalförsamlingen rösta huruvida de skall anta deras utredning eller inte. Det krävs en majoritet av rösterna i nationalförsamlingen för att presidenten skall sitta kvar vid ämbetet (PC art. 144 (9-10)).

När det kommer till frågan huruvida presidenten misskött sitt ämbete eller ej skall talmannen i nationalförsamlingen lämna över anmälan till senaten. Senaten i sin tur skall upprätta en kommitté bestående av 11 medlemmar ur senaten vilka skall utreda huruvida presidenten begått ett brott eller inte (PC art. 145 (3a-b)). Senaten skall sedan rösta om presidenten skall sitta kvar eller ej. För det krävs minst två tredjedelar av rösterna (PC art. 145 (7)).

Med tanke på det krångliga och invecklade språk som finns i den nuvarande konstitutionen samt att presidenten endast kan utredas för sin mentala och fysiska hälsa får den kommande konstitutionen, trots bibehållandet av presidentialism, ses som positiv. Även då Lijpharts ideal förespråkar parlamentarism har det i den kommande konstitutionen gjorts ändringar varav den största är att presidenten blir åtalbar samt kommer parlamentet på ett tydligare och lättillgängligare sätt än i den nuvarande konstitutionen vara med och övervaka presidenten. Likaså har den verkställande makten utökats till vicepresidenten och kabinettssekreterarna.

5.3 Decentralisering

Lijpharts idealmodell, som visats ovan, förespråkar decentralisering då det skulle minska spänningar mellan olika grupper och mindre grupper skulle få möjlighet att vara med och påverka besluten. Argumenten i Kenya har dock varit det

motsatta, motståndarna till decentralisering har hävdad att det snarare kommer leda till än mer uppdelning mellan grupperna än skapandet av en enhetlig nation. Något som även ligger i linje med den kritik som har riktats mot teorin (se avsnitt 3.3.5).

Återigen har decentralisering kommit på agendan och det är först på denna punkt som det går att skönja att ett helt ideal kan komma att uppfylls. Syftet med decentralisering i den kommande konstitutionen är att främja demokratisk och ansvarsfull maktutövning, främja nationell enighet genom att erkänna mångfald, genom ökat självstyre i länen ge makt till folket och därmed öka dess deltagande i beslut som berör dem, skydda och främja intressen och rättigheter hos minoriteter och marginaliserade grupper, främja social och ekonomisk utveckling och tillhandahållande av lättillgänglig service i hela Kenya, säkerställa jämn fördelning av nationella och lokala resurser i hela Kenya, underlätta decentralisering av statliga organ, deras funktion och service, från huvudstaden, samt stärka maktbalansen och fördelningen av makt (PC art. 174 a-i). Artikeln syftar därmed till genom att makt och resurser fördelas ner till länen, skall det komplettera det presidentiella systemet.

Länsförsamlingarna, vilka som nämnts ovan, är 47 till antalet kan i stort sett beskrivas som miniversioner av nationalförsamlingen och regeringen, då decentraliseringen innebär att varje län har en länsförsamling och en verkställande församling (PC art. 176 (1)). Länen skall sedan i sin tur decentralisera dess funktioner i sin service till lägre nivåer i den mån det går (PC art. 176 (2)). Val till länsförsamling har samma princip som val till parlamentet på nationell nivå, att max två tredjedelar av ledamöterna får vara av samma kön samt skall det finnas representanter för funktionshindrade, arbetare och ungdomar (PC art. 177 (1)). Vad gäller den verkställande makten i länen vilar den på en guvernör och viceguvernör samt ett antal medlemmar ur länsförsamlingen vilka guvernören valt ut och som församlingen godkänt (PC art. 179 (2)). Guvernören väljs av väljarna i sitt distrikt (PC art 180 (1)). Länsförsamlingen utövar även lagstiftning som rör länet (PC art. 185 (1)). Samt skall mötena i länsförsamlingarna vara offentliga, detta för att öka transparensen (196 (a)).

Precis som idealet förespråkar, kommer den verkställande församlingen implementera länslagarna, att inom länet implementera den nationella lagstiftningen i den mån det krävs samt styra och koordinera administrationen i länet och de olika departementen (PC art 183 (1)).

Även då den kommande konstitutionen enbart täcker in ett tvånivåsystem gällande decentraliseringen, och inte fyra vilket föreslogs i *The Bomas Draft*, får det trots det anses att den täcker in många punkter från Lijpharts ideal. Bland annat då segmenten är relativt små, de har självbestämmanderätt när det gäller frågor rörande endast segmentet och ledamöterna till länsförsamlingen väljs efter proportionalitetsprincipen.

5.4 Valsystemets uppbyggnad

Tillsammans med decentralisering kommer förändring av valsystemet innebära störst skillnad när den nya konstitutionen träder ikraft. Vad gäller valsystemet kommer det övergå från the-first-past-the-post-systemet (FPTP) till proportionell representation (PR) vid val till parlamentet och länsförsamlingarna (PC art. 90 (1)). Genom införandet av PR kommer platserna till parlamentet och länsförsamlingarna fördelas till de politiska partierna i proportion till det antal röster de vinner i respektive valdistrikt (PC art. 90 (3)). Därmed kommer systemet som främjat ett tvåpartiparlament med enpartiregering försvinna och precis som Lijpharts ideal förespråkar kommer den proportionella representationen öka möjligheterna för mindre partier att bli representerade, och det minskar även riskerna för majoritetsstyre.

Utöver ändringen av valsystemet har även flertalet andra ändringar gjorts, framförallt gällande utnämmandet av medlemmar till valkommissionen och deklarerandet av vinnaren i presidentvalet. Dessa ändringar får anses som högst relevanta då de kommer minska uppkomsten av problem, så som exempelvis de som uppstod vid valet 2007.

Fram tills valet 2007 utsågs medlemmarna i valkommissionen av presidenten men i och med signerandet av fredsavtalet 2008 gjordes en ändring i konstitutionen vilken innebär att valkommissionen istället utses av medlemmarna i parlamentet för att sedan godkännas av presidenten i samråd med premiärministern (CoK art. 41B (2)). I den kommande konstitutionen kommer medlemmarna fortsätta att väljas av parlamentet (PC art. 82(1)). Samt fortsätter kommissionen vara oberoende av presidenten (PC art. 88(1))

Skillnaden vad gäller valkommissionen i den nuvarande konstitutionen med den kommande ligger i utnämmandet av presidenten. I den kommande konstitutionen har den oberoende valkommissionen sju dagar på sig efter ett val att deklarerar vem som vunnit (PC art. 134 (10)). Skulle någon motsätta sig resultatet skall den personen inom sju dagar efter deklARATIONEN av vinnaren lämna in en överklagan till högsta domstolen (PC art. 140 (1)). I den nuvarande konstitutionen tillträder presidenten ämbetet direkt när han har blivit deklarerad vinnare och svurit presidenteden (CoK art. 7, 8). För att minska de spänningar som uppstod efter valet 2007 kommer presidenten i den kommande konstitutionen tillträda ämbetet första tisdagen två veckor efter resultatet presenterats (PC art. 141 (1), (2)). Vid senaste valet svors Kibaki in med endast statstelevisionen närvarande en timme efter resultatet presenterats. För att undvika en sådan händelse igen skall presidenten i det nya förslaget svära presidenteden inför chefsdomaren, eller vice-chefsdomaren (PC art. 141 (1), (2)).

Genom övergången från FPTP till PR kommer representationen från olika grupper förbättras och därmed uppfyller valsystemet en stor del av Lijpharts ideal. Vad som gäller just specifikt för Kenya, som inte finns med i idealet, är förändringarna gällande just valkommissionen och utnämmandet av presidentposten och dessa förändringar får ses som positiva och relevanta för minskandet av spänningar innan, under och efter val.

6 Slutsats

Den här uppsatsen har studerat problematiken med den nuvarande konstitutionen i Kenya och hur den har lett fram till konstitutionsförslaget som låg till grund för folkomröstning den 4:e augusti 2010, samt hur den kommande konstitutionen kommer skilja sig från den nuvarande och vilka tänkta effekter den kommer uppnå. Studien har analyserats utifrån Arend Lijpharts idealmodell om konsociationell demokrati och hur väl den nuvarande konstitutionen och den kommande lever upp till dess fyra ideal.

Uppsatsen påvisar att orsakerna bakom behovet till en ny konstitution är att politiken mångt och mycket har handlat om egenintressen. Ändringar i konstitutionen samt förslag till nya konstitutioner har varit ett verktyg för politiker att erhålla mer makt eller skaffa sig makt de annars inte hade tillgång till. Konstitutionen har framförallt använts som ett redskap att koncentrera så mycket makt som möjligt på presidentposten. Även avsaknaden av beslutsfattande på lokal nivå har varit orsak bakom behovet av en ny konstitution. Politikerna har även sedan självständigheten spelat ut varandra och folket längs etniska linjer för att möjliggöra fortsatt ämbete inom politiken. Konstitutionen i Kenya har inte fungerat som ett regelverk för hur institutioner och politiken i landet skall styras utan istället har den varit ett verktyg för maktgiriga politiker att erhålla mer makt.

Få gånger i historien har konstitutionen levt upp till den idealmodell eller delar av den idealmodell som använts som analysverktyg. Utifrån det material som analyserats kan endast självständighetskonstitutionen i dess ursprungsform tolkas som någorlunda uppfylld av idealet. Detta då Kenya under första året efter självständigheten hade parlamentarism samt var decentraliserat.

Först i början av 2000-talet när konstitutionsprocessen började ta fart och resulterade i *The Bomas Draft* kunde flera ideal från modellen för första gången skönjas. Dock låg idealen inte i linje med vad den sittande regimen ansåg och därmed skapades *The Wako Draft*. Sett utifrån Lijpharts modell har därmed nästan inga ideal uppfyllts under Kenyas efterkoloniala historia men när konstitutionen som röstades igenom i augusti 2010 träder ikraft kommer alla fyra ideal uppfyllas. En viss reservation bör dock göras, vissa kommer uppfyllas mer än andra.

Decentralisering och valsystemets uppbyggnad uppfyller idealet mest, men genom förbättrad maktdelning ökar det möjligheten för smågrupper att bli representerade i parlamentet och viss självbestämmande rätt kommer finnas för länen. Trots bibehållandet av presidentialism bidrar möjligheten till ifrågasättande och avsättande av presidenten till förbättringar, genom att presidenten i den kommande konstitutionen blir åtalbar. Även hur presidenten skall fatta beslut tillsammans med vicepresidenten och kabinettsekreterarna, bidrar till att den verkställande makten bli mer transparent och mindre centrerad till presidenten och

detta får också ses som kompletterande till det annars icke-fördelaktiga presidentiella systemet.

Uppsatsen har visat att behovet av en ny konstitution är tydlig, så frågan om vilken roll konstitutionen egentligen kommer få när den träder ikraft känns relevant att ställa. Är det bara fina ord på pappret eller kommer konstitutionen verkligen göra skillnad? Kommer den leda till ökad transparens och lättare ifrågasättande av presidenten? Kommer fördelningen till länen fungera bättre än vad det gjorde vid självständigheten? Kommer politikerna verkligen minska sitt maktbegär och kommer konstitutionen kunna överbrygga de etniska spänningarna? Svaren kring frågorna går det endast att spekulera kring.

Även om det här har varit en jämförande uppsats av den nuvarande konstitutionen med den kommande utifrån Lijpharts idealmodell, är det med tanke på den konstitutionella historia Kenya haft svårt att inte känna en viss skepticism inför förslaget och Kenyas framtid då de under så lång tid varit utsatta för politikernas maktbegär och egenintressen. Det är omöjligt att spekulera kring vilket utfall konstitutionen får när den träder ikraft, det kan endast framtiden utvisa⁴. Men vad som kan visas här, och vilket görs, är att genom godkännandet av den nya konstitutionen finns det en vilja i Kenya, både hos folket men även hos politikerna, att uppnå en förändring. Detta då politikerna fullföljde fredsavtalet från 2008 och skapade en konstitution vilken tog in folkets åsikter och den röstades igenom på ett fredligt och demokratiskt sätt, där nej-sägarna accepterade förlusten. Med den nya konstitutionen kan Kenya därmed vara ett steg närmre demokratisk konsolidering.

⁴ Den genomröstade konstitutionen undertecknas den 27:e augusti 2010 och kommer successivt träda ikraft fram till parlaments- och presidentvalet 2012. Då kommer premiärministerposten upphöra (Namusane 2010).

7 Referenser

- Andersson, David M, 2005. "Yours in Struggle for Majimbo". Nationalism and the Party Politics of Decolonization in Kenya, 1955-64" i *Journal of Contemporary History*, vol. 40, nr. 3, s. 547-564.
- Barkan, Joel D – Densham, Paul – Rushton, Gerard, 2001. *Designing Better Electoral Systems for Emerging Democracies*.
<http://www.uiowa.edu/~electdis/Kenya.htm>, hämtad 100526.
- BBC, 2008, "Key points: Kenya power-sharing deal", *BBC*.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7269476.stm>, hämtad 2010-08-11.
- Berg, Eiki – Ben-Porat, Guy, 2008. "Introduction: partition vs. power-sharing?", i *Nations and Nationalism*, vol. 14, nr. 1, s. 29-37.
- Bogaard, Matthijs, 2006. "Democracy and Power-Sharing in Multinational States: Thematic Introduction" i *International Journal of Multicultural Societies*, vol 8, nr. 2, s. 119-126.
- Branch Daniel – Cheeseman Nic, 2008. "Democratization, Sequencing, and State Failure in Africa: Lessons from Kenya", *African Affairs*, vol. 108, nr. 430, s. 1-26.
- Chege, Michael, 2007. *Political Parties in East Africa: Diversity in Political Party System*. International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2007. International IDEA.
- Chege, Michael, 2008. "Kenya: Back from the Brink", i *Journal of Democracy*, vol. 19, nr. 4, s. 125-139.
- Choudhry, Sujit, 2008. "Bridging comparative politics and comparative constitutional law: Constitutional design in divided societies" s. 3-40, i Choudhry, Sujit (red.), *Constitutional design for divided societies: integration or accommodation?* Oxford: Oxford University Press.
- Cotrell, Jill – Ghai, Yash, 2007. "Constitution Making and Democratization in Kenya (2000-2005)" i *Democratization*, vol. 14, nr. 1, s. 1-25.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Michael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Daily Nation, 2010. "Referendum 2010 Results Center". *Daily Nation*.
<http://www.nation.co.ke/Kenya%20Referendum/-/926046/926046/-/g1dosaz/-/index.html>, hämtad 2010-08-09.
- GoK, 2009. Press statement on agenda 4 reforms meeting by President Mwai Kibaki & Prime Minister Raila Odinga. *Government of Kenya*, 2009-10-05.
http://www.information.go.ke/index.php?option=com_content&task=view&id=507&Itemid=542, hämtad 2010-05-05.
- Horowitz, Donald L, 2002. "Constitutional Design: Proposals versus Processes", s. 15-36, i Reynolds Andrew (red.), *The Architecture of Democracy* –

- Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Hulterström, Karolina, 2004. *In Pursuit of Ethnic Politics – Voters, Parties and Policies in Kenya and Zambia*. Stockholm: Elanders Gotab AB.
- Hulterström, Karolina, 2007. "The logic of ethnic politics Elite perceptions about the role of ethnicity in Kenyan and Zambian Party Politics", i Hulterström, Karolina – Kamete, Amin Y – Melber, Henning (red.), *Political opposition in African countries : the cases of Kenya, Namibia, Zambia and Zimbabwe*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.
- Kiai, Maina, 2008. "The Crisis in Kenya" i *Journal of Democracy*, vol. 19, nr. 3, s. 161-168.
- Kilonzo, Susan, 2009. "Ethnic minorities wedged up in post-election violence in Kenya: a lesson for African governments", i *Critical Arts*, vol. 23, nr. 2, s. 245-251.
- Kimenyi, Mwangi, S – Shughart II, William, F, 2010. "The political economy of constitutional choice: a study of the 2005 Kenyan constitutional referendum" i *Constitutional Political Economy*, vol. 11, nr. 1, s. 1-27.
- Lerner, Hanna, 2010. "Constitution-writing in deeply divided societies: the incrementalist approach", i *Nations and Nationalism*, vol. 16, nr. 1, s. 68-88.
- Lijphart, Arend, 1977. *Democracy in Plural Societies – A Comparative Exploration*. New Haven: Yale University.
- Lijphart, Arend, 2002. "The Wave of Power-Sharing Democracy", s. 37-54 i Reynolds Andrew (red.), *The Architecture of Democracy – Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Lijphart, Arend, 2004. "Constitutional Design for Divided Societies", i *Journal of Democracy*, vol. 15, nr. 2, s. 96-109.
- Lijphart, Arend, 2008. *Thinking about Democracy – Power sharing and majority rule in theory and practice*. London: Routledge.
- Lynch, Gabrielle, 2008. "Courting the Kalenjin: the Failure of Dynasticism and the Strength of the ODM Wave in Kenya's Rift Valley Province", i *African Affairs*, vol. 107, nr. 429, s. 541-568.
- Mwaniki, Munene, 2009. "The dialectics of language inclusion and exclusion: An analysis of the language factor in the Kenyan constitutional review process" i *Language matters*, vol. 40, nr. 2, s. 145-165.
- Namunan, Bernars, 2010. "Raila, Kibaki begin work on new laws". *Daily Nation*, 2010-08-09. <http://www.nation.co.ke/Kenya%20Referendum/Raila%20Kibaki%20begin%20work%20on%20new%20laws%20/-/926046/974180/-/69olmtz/-/index.html>, hämtad 2010-08-09.
- Nasong'o, Shadrack Wanjala, 1 (ej publicerad). "Constitutional Reform and the Crisis of Democratization in Kenya", i Branch, Daniel – Cheeseman, Nic (red.), *Our Turn to Eat: Kenyan Politics Since 1950*. Berlin: Lit Verlag
- Nasong'o, Shadrack Wanjala, 2007. "Political Transition without Transformation: The Dialectic of Liberalization without Democratization in Kenya and Zambia", *African Studies Review*, vol. 50, nr. 1, s. 83-107.

- Ng'ethe, Njuguna – Katumanga, M, 2003. "Transitions And The Politics of Constitution Making: A Comparative Study Of Uganda, South Africa and Kenya" s. 303-344 i Oyugi, Walter O – Wanyande, Peter - Odhiambo-Mbai, C (red.), *The Politics of Transition in Kenya – From KANU to NARC*. Nairobi: Heinrich Böll Foundation.
- Nyinguro, Philip O – Otenya, Eric E, 2007. "Social Movements and Democratic Transitions in Kenya", *Journal of Asian and African Studies*, vol. 42, nr. 1, s. 5-24.
- Odhiambo, Atieno, 1988. "Democracy and the Ideology of Order in Kenya", s. 111-138, i Oyugi, Walter O – Odhiambo, Atieno – Chege, Michael – Gitonga. Afrifia (red.), *Democratic Theory Practice in Africa*. London: James Curry Paper.
- Odhiambo-Mbai, C, 2003. "The Rise and Fall of the Autocratic State in Kenya", s. 51-95 i Oyugi, Walter O – Wanyande, Peter - Odhiambo-Mbai, C (red.), *The Politics of Trnasion in Kenya – From KANU to NARC*. Nairobi: Heinrich Böll Foundation.
- Poluha, Eva (1998). "Ethnicity and Democracy – A viable alliance?" s. 30-41, i Mohamed Salih, M.A - Markaris, John (red.), *Ethnicity and the State in Eastern Africa*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.
- Reynolds, Andrew, 2007. "Constitutional Design Promoting Multi Ethnic Democracy", i *Harvard International Review*, vol. 28, nr. 4, s. 50-56.
- Sjökqvist, Maria, 2010. Kenyas parlament antog ny grundlag. *Sveriges Radio Ekot* 2010-04-02. <http://sverigesradio.se/ekot/>, hämtad 2010-04-29.
- Southall, Roger, 2009. "Alternatives for electoral reform in Kenya: Lessons from Southern Africa", i *Journal of Contemporary African Studies*, vol. 27, nr. 3, s. 445-461.
- Säll, Ola, 2010. Kenya mot ljusare tider. *Svenska Dagbladet*, 2010-08-02. http://www.svd.se/nyheter/utrikes/kenya-mot-ljusare-tider_5073665.svd, hämtad 2010-08-06.
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att Svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- The Proposed Constitution of Kenya.
- The Constitution of Kenya.
- van de Walle, Nicolas, 2006. "Tipping Games: When do Opposition Parties Coalesce?", s 77-92, i Schedler Andreas (red.), *Electoral Authoritarianism – The Dynamics of Unfree Competition*. Boulder: Lynne Rienner.
- Whitaker, Beth Elise – Giersch, Jason, 2009. "Voting on a constitution: Implications for democracy in Kenya" i *Journal of Contemporary African Studies*, vol. 27, nr. 1, s. 1-20.
- Yin, Robert K, 2007. *Fallstudier: design och genomförande*. Malmö: Liber.